

Pirmas skyrius

Pirmasis mano susidūrimas su šlove nebuvo labai įsimintinas. Dirbau oficianto padėjėju Markso užkandinėje. Ėjo 1934-ieji. Viečiukė buvo įsikūrusi Trečiosios ir Hilio sankirtoj, Los Andžele. Buvau dvidešimt vienerių ir mano gyvenamą pasaulį iš vakarų ribojo Banker Hilis, iš rytų – Los Andželo gatvė, iš pietų – Peršingo aikštė, iš šiaurės – Administracinių pastatų rajonas*. Padavėjas buvau neprilygstamas, degantis didžiu šiai profesijai taip reikalingu entuziazmu ir pasižymintis atitinkamom manierom, ir nors mokėjo man baisiausiai mažai (vos dolerį už dieną, plius gaudavau pavalgyti), tačiau manevruodamas nuo stalo prie stalo su vos viena ranka laikomu padėklų klientų dėmesio ir šypsenu visuomet sulaukdavau sočiai. Savo patronams galėjau

* Angl. *Civic Center* (čia ir toliau – vertėjo pastabos).

pasiūlyti ne tik padavėjo įgūdžius, bet ir šį tą daugiau – buvau dar ir rašytojas. Šis faktas tapo žinomas ir plačiajai visuomenei, kai prie baro kiurksojęs kauštelėjęs „Los Angeles Times“ fotografas čekštelėjo kelis kadrus – tuo metu aptarnavau vieną klientų, kuri kaip tik kupina susižavėjimo į mane spitrijosi. Rytojaus dieną „Los Angeles Times“ laikraštyje pasirodė ne vien šios nuotraukos, jas lydėjo ir apybraiža. Joje pasakota apie Arturo Bandinio – ambicingo, sunkiai dirbančio vaiko iš Kolorado – pastangas ir sėkmę skinantis kelią pro keblaus literatūros žurnalų pasaulio brūzgynus ir debiutuojant su pirmuoju apsakymu, kurį išspausdino leidinys „The American Phoenix“, redaguojamas, žinoma, ne kieno kito, o bene iškiliausio Amerikos literatūros šulo – Heinricho Miulerio. Ak, senas geras Miuleris! Kaip jis man patiko! Iš tiesų pirmosios mano literatūrinės pastangos buvo laišškai jam – prašydavau patarimų, siūsdavau apsakymų, kuriuos galbūt galėčiau parašyti, idėjas ir, galiausiai, jau parašytus apsakymus, daug apsakymų, – po vieną kas savaitę, – kol Heinrichas Miuleris, literatūros pasaulio niurzga šykštuolis, tigras, snaudžiantis savajame guolyje, vis dėlto, regis, pasidavė ir malonėjo man atsakyti – iš pradžių parašė vos poros eilučių laiškėlį, paskui antrą, jau keturių eilučių, o galų gale – netgi dviejų puslapių, dvidešimt keturių eilučių laišką, po kurio, – stebuklą stebukle, – netrukus sulaukiau ir 150 dolerių čekio – honoraro už pirmąjį mano spausdinti priimtą kūrinį.

Tądien, kai gavau čekį, jau buvau spėjęs pavirsti tikriausiu driskium. Vilkėdavau nebenusakomos išvaizdos, dar Kolorado laikus menančiais nutampytais skarmalais, todėl pirmiausia į galvą šovė mintis atnaujinti garderobą. Drabužiai turėjo būti kuklūs, bet ir pabrėžti mano gerą skonį, tad nusileidęs nuo Ban-

ker Hilio nukakau prie Antrosios ir Brodvėjaus sankryžos ir – į „Goodwill“ parduotuvę. Geresnės kokybės prekių skyriuje susiradau puikų melsvą kostiumą su siaurais baltais dryželiais. Kelnės man buvo kiek per ilgos, rankovės taip pat, ir visa ši prašmatnybė kainavo dešimt dolerių. Sumokėjau dar dolerį, kad kostiumą patrumpintų, kur reikia, ir kol šitai buvo daroma, pasisukiojau po marškinių skyrių. Marškiniai atsiėjo po penkiasdešimt centų už vieneta, visi – puikios kokybės, įvairių modelių. Tada įsigijau batų porą – puikius grynos odos storapadžius oksfordus, kurie nešios mane Los Andželo gatvėmis dar mėnesių mėnesius. Nusipirkau ir dar šio to: keletą trumpikių ir marškinėlių, tuziną porų kojinių, kelis kaklaraiščius ir galiausiai – pribloškiamai ištaigingą fetrinę skrybėlę. Ją užsimaukšlinęs ir stilingai pakreipęs šonu išėjau iš matavimosi patalpės ir susimokėjau. Dvidešimt žalių. Tai buvo pirmas kartas gyvenime, kai pats pirkausi draubūzius. Tyrinėdamas savo atspindį ilgame veidrodyje niekaip nepajėgiau atsikratyti minties, kad per visą tą laiką, kol gyvenau Kolorade, mano šeima niekada, netgi vidurinės mokyklos išleistuvėms, neišgalėjo nupirkti man kostiumo. Ką gi, pagaliau atsidūriau savo vėžėse, ir niekas manęs nebesustabdys. Heinrichas Miuleris, riaumojantis literatūros pasaulio tigras, nulydės mane į pačias aukštybes. Išėjęs iš parduotuvės patraukiau Trečiosios link. Jaučiausi visiškai nauju žmogumi. Mano viršininkas, Eibas Marksas, jau laukė priešais užkandinę.

– Gerasis Dieve, Bandini! – šūktelėjo jis. – Matau, buvai apsipirkt „Goodwill“! Ar vis dėlto kitur?

– Kam man ta „Goodwill“, šiknon ją, – purkštelėjau. – Viskas tiesiai iš „Bullock’s“, neišmanėli.

Po poros dienų Eibas Marksas padavė man paliktą vizitinę kortelę. Štai kas joje buvo parašyta:

dr. Gustavas diu Monas
Literatūros agentas
Knygų, pjesių, scenarijų ir apsakymų
parengimas bei redagavimas
Profesionali redakcinė priežiūra
Trečioji g. 513, Los Andželas
Dirbame ne lengvabūdiškai!

Įsikišau kortelę į naujojo kostiumo kišenę. Pakilau liftu į penktą aukštą. Diu Mono raštinė buvo įsikūrusi koridoriaus gale. Įžengiau vidun.

Priimamajame viskas judėjo krutėjo lyg per žemės drebėjimą. Sulaikiau kvėpavimą ir apsidairiau. Kur tik pažvelgsi – gyvas velnias kačių. Katės ant kėdžių, katės ant užuolaidėlių, katės ant rašomosios mašinėlės. Katės ant knygų spintų ir knygų spintose. Dvokas – stačiai neištveriamas. Kelios katės nušoko ant žemės ir ėmė sukiotis aplinkui, glaustyti prie kojų, žaismingai ritinėti man per batus. Grindis ir baldus buvo nuklojęs nemenkas jų plaukų sluoksnis, jis vis vilnijo ir verpetavo lyg vanduo. Perėjau patalpą ir atsidūres prie atviro lango dirstelėjau žemyn į avarinius laiptus. Jais kilo ir leidosi tuntai kačių. Didžiulis pilkas padaras kaip tik kopė aukštyn įsikandęs lašišos galvą. Prasispraudęs pro mane liuoktelėjo vidun.

Dabar nusišėrę kačių plaukai pleveno ore jau ištisais spiečiais. Atsilapojo tolimesnio kabineto durys ir priešais išdygo

Gustavas diu Monas, nedidukas pagyvenęs vyriškis su vyšniais primenančiomis akimis. Rėkdamas ir mosuodamas rankom jis pasileido vaikyti kates:

– Lauk! Lauk! Varykit iš čia visos! Laikas namo!

Katės tik tingiai pasiražė, dalis jų sutūpė jam prie kojų, kai kurios valiūkiškai ėmė kepščioti nagučiais jam per kelnes. Jos buvo jo šeimninė. Diu Monas atsiduso, nuleido rankas ir tarė:

– Kuo galėčiau padėti?

– Aš iš užkandinės apačioje. Jūs palikote man savo vizitinę.

– Užeikit.

Įžengiau į jo kabinetą, jis uždarė paskui save duris. Tai buvo nedidukė patalpėlė, įsitaisiusios ant knygu spintos čia gulinėjo dar trys katės. Elitinės katininių šeimos atstovės, dičkės persų ilgaplaukės, karališkai oriai lyžčiojančios sau letenas. Įsispoksojau į jas. Diu Monas, regis, pajuto mano nuostabą.

– Mano mylimiausias, – šyptelėjo. Atitraukęs rašomojo stalo stalčių išvejojo iš jo butelį škotiškojo.

– Gal drauge papietautume?

– Ačiū, negaliu, daktare diu Monai. Dėl ko norėjote su manim pasimatyti?

Diu Monas atsuko butelio kamštį, trūktelėjo tiesiai iš kakliuko ir giliai iškvėpė.

– Skaičiau tavo apsakymą. Esi geras rašytojas. Neturėtum lakstyt su lėkštėm po tą užkandinę. Tau derėtų dirbt subtilesnėj aplinkoj.

Diu Monas vėl gurkštelėjo.

– Gal norėtum dirbt man?

Darkart nužvelgiau jo kates.

– Gal. O ką konkrečiai siūlot?

– Man reikia redaktoriaus.

Įtraukiau į šnerves aitraus nuo visų šių kačių sklindančio kvapo.

– Nežinau, ar tikrai tą iškęsčiau.

– Turi galvoj kates? Aš tuo pasirūpinsiu.

Minutėlę pamąsčiau.

– Hm... O ką turėčiau redaguoti?

Jis ir vėl užsivertė butelį.

– Romanus, apsakymus – viską, ką gausim.

Dvejojau.

– Ar galėčiau pasižiūrėt, kas ten per tekstai?

Jis plekštelėjo delnu per šūsnį rankraščių.

– Pirmyn, nesivaržyk.

Paėmiau pačiam viršuj gulėjusį rankraštį. Apsakymas, parašytas kažkokios Dženiferės Lavleis, vadinosi „Aistra auštant“. Gailiai atsidusau.

Diu Monas maktelėjo dar.

– Jis siaubingas, – tarė. – Ir visi jie siaubingi. Nebeturiu jėgų daugiau skaityt. Absoliučiai apgailėtina rašliava. Bet jei turi smarvės, gali iš to užsidirbti. Kuo tekstas beviltiškesnis, tuo smarkiau jį perrašai.

Tuo metu visas mano naujojo kostiumo priekis jau buvo spėjęs apkibti kačių kailiu. Panižo nosis, supratau, kad tuoj nusičiaudėsiu. Vargais negalais susiturėjau.

– Kiek mokėsit?

– Penkis dolerius per savaitę.

– Velnias, už dieną išeitų vos doleris.

– Tai jau taip.

Pačiuopau butelį ir trūktelėjau iš jo gerą gurkšnį. Viskis nudilgė gerklę. Skonis kaip kačių myžalo.

– Dešimt dolerių per savaitę, kitaip nieko nebus.

Diu Monas ištiesė dešinę.

– Sutarta, – tarė. – Pradėsi pirmadienį.

Pirmadienio rytą prisistačiau į darbą lygiai devintą. Kačių nebebuvo. Langas uždarytas. Priimamasis visas iššveistas. Prie lango stovėjo man skirtas rašomasis stalas. Viskas iššluostyta ir švaru. Perbraukiau pirštu palangę – neprilipo nė vienas katės šerelis. Pauosčiau orą. Šlapimo tvaikas aiškiai tebetvyrojo, nors ir buvo kiek apmaldytas aitraus kvapo oro gaivikliu. Užuočiau ir dar šį tą – repelentą nuo kačių. Įsitaisiau prie stalo ir prisitraukiau rašomąją mašinėlę. Prieštvaninė „Underwood“. Įkišau po velenu popieriaus lapą ir pamėginau spausdinti. Garsas kaip perrūdijusios vejapjovės. Ūmai pasijutau labai nepatenkintas. Kažin kas šiame darbe buvo ne taip. Kurių velnių turėčiau dirbti prie svetimų tekstų? Kodėl nesėdžiu savo kambary ir nerašau savo apsakymų? Ką tokioj situacijoje darytų Heinrichas Miuleris? Akivaizdu, kad esu kvailas per visą pilvą.

Atsitarė durys, pasirodė diu Monas. Pamatęs jį su katiliuku, su blauzdinėmis, surdutu ir pilka liemene po juo, maža to, dar ir įsitvėrusį vaikščiojimo lazdelės, gerokai nustebau. Niekada nesilankiau Paryžiuje, tačiau prašmatni šio nediduko žmogėno išvaizda privertė mane pagalvoti būtent apie šį miestą. Gal jis kuoktelėjo? Staiga nutvilkę baimė, kad kaip tik šitai ir bus nutikę.

– Labas rytas, – pasisveikino. – Ir kaip tau tavo darbo viečiukė?

– Kur dingo katės?

– Nuo fumiganto, – tarė jis. – Jis jas atbaido. Nesijaudink. Pažįstu kates. Jos nebegriš.

Savo skrybėlę ir lazdelę diu Monas pakabino ant poros kablių, pritvirtintų prie durų. Tada prisitraukė kėdę ir atsisėdo prie stalo greta manęs. Paėmė iš rankraščių šūsnes patį viršutinį – Dženiferės Lavleis „Aistrą auštant“ – ir pradėjo mane mokyti literatūros redagavimo meno. Taisė jis drastiškai, nes, tiesą sakant, toks jau šis darbas yra – drastiškas. Pasičiupęs juodą pieštuką diu Monas žymėjo, trumpino ar suvis išbraukdavo atskirus sakinius, pastraipas ir net ištikus puslapius. Rankraštis nuo tokių sužalojimų nemenkai kraujavo. Netrukus perpratau esmę ir antroj dienos pusėj jau pats, savarankiškai, šienavau tekstą.

Gerokai po pietų išgirdau, kaip kažkas bilsteli į langą priešais. Tai buvo katinas, senas keistuolis gailiu perdrėkstu snukučiu. Jis stebeilijo į mane pro stiklą, tai pasitrindamas į jį nosim, tai viltingai jį palaižydamas. Trumpam nusukau žvilgsnį, bet kai vėl dėbtelėjau, ant palangės greta jo jau tupėjo dar dvi katės, vėpsančios našlaitiškom, išmaldos prašančiom akim. Nebeatsilaikiau. Nuėjau į liftą ir nusileidęs žemyn iš užkandinės šiukšliadėžės išžejojau kelis griežinėlius rūkytos jautienos. Susukau juos į servetėlę ir parnešiau katėms. Vos pravėriau langą jos kaipmat šoko vidun ir puolė godžiai ryti man tiesiai iš rankos.

Pasigirdo diu Mono juokas. Viršininkas stovėjo kabineto tarpdury, glėbyje laikydamas vieną iš trijų savo persų ilgaplaukių.

– Žinojau, kad ir tau patiks katės, – tarė. – Supratau iš akių.

Antras skyrius

Dženiferės Lavleis apsakymui sutvarkyti užtrukau tris dienas. Jos pateiktas rankraštis buvo trisdešimties puslapių. Man viską peržiūrėjus liko maždaug pusė tiek. Iš tiesų apsakymas nebuvo toks jau blogas, labiausiai jį gadino nevykusios sakinių konstrukcijos ir formuluotės. Pasakojama buvo apie šešis mokyklos mokytojus, keliaujančius dengtu vežimu per lygumas, pakeliui susišaudančius su indėnais ir banditais, ir galiausiai atvykstančius į Stoktoną. Savo darbu likau patenkintas, rankraštį nunešiau parodyti diu Monui. Jis pakilnojo šį ir susiraukė.

– Ką, negalėjai prikurpti dar kokių dešimt puslapių? – paklausė.

– Apimtis pakankama, – nenusileidau. – Nieko daugiau nebepridėčiau. Manau, Dženiferei Lavleis patiks.

Jis pakėlė telefono ragelį.